

การศึกษาความงามการเทศน์ในประเพณีบุญผะเหวด
ของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
A Study of The Beauty of Sermon in Bun Phawet of Wat Putthapradit,
Phon Thong Sub-district, Chiang Yuen District, Maha Sarakham Province

พระธีระพงษ์ ธีรปญโญ (ดอนสังเกต)
Phra Teeraphong Teerapanyo (Donsungkate)
คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญา
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Author for Correspondence: E-mail : tambonphaeng2@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการเทศน์ในประเพณีบุญผะเหวดของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาทฤษฎีความงามตามทัศนะจิตนิยม และ 3) เพื่อศึกษาความงามของการเทศน์ในงานประเพณีบุญผะเหวดตามทัศนะจิตนิยมของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระนักเทศน์ จำนวน 5 รูป คณะกรรมการจัดงานจำนวน 10 คน และผู้ฟังเทศน์ผะเหวด จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

การเทศน์ในประเพณีบุญผะเหวด ของวัดพุทธประดิษฐ์ เป็นประเพณี ที่จัดขึ้นตามอิตลีสองของชาวอีสาน ประเพณีนี้จะจัดทำในเดือนสี่ (มีนาคม) ของทุกๆ ปี ประเพณีบุญเดือนสี่ จะนำเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าในสมัยที่เกิดเป็นพระเวสสันดรมาเทศน์ จึงได้เรียกประเพณีนี้ว่า ประเพณีบุญผะเหวด ซึ่งเป็นชาติที่เกิดมาทำทานบารมีให้สมบูรณ์ก่อนที่จะมา เกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทฤษฎีความงามตามทัศนะจิตนิยม คือ ทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับจิตใจ นักปรัชญากลุ่มจิตนิยมมีความเห็นว่าความงาม คือ สิ่งที่เกิดจากจิตใจและเป็นความงามที่มีอยู่ในจิตใจหรือรับรู้ด้วยใจ ดังนั้น ความงาม จึงหมายถึง ความเพลิดเพลิน ความทึ่ง ความทราบซึ้ง ความศรัทธา การกล่อมเกลากิเลสให้ลดน้อยลง ความงามของการเทศน์ในงานประเพณีบุญผะเหวดตามทัศนะจิตนิยม

ของวัดพุทธประดิษฐ์ คือ ความงามที่เกิดจากการฟังเทศน์พะเหวด ในประเด็น ดังนี้ 1) เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระและปรีชาธรรม ที่แฝงอยู่ในเรื่องราวของพระเวสสันดร จนสามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถกล่อมเกลากิเลสให้ลดน้อยลง เกิดศรัทธาในการทำบุญ ทำให้มองเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิต 2) เกิดความเพลิดเพลินไปกับจังหวะท่วงทำนองการเทศน์ 3) เกิดความไพเราะจากการใช้ภาษาที่มีการสัมผัสนอกสัมผัสใน และมีการเล่นคำได้อย่างเหมาะสม และกลมกลืนอย่างลงตัว

คำสำคัญ: การเทศน์, ความงาม, บุญพะเหวด

Received date: 15/09/2561, Accepted date: 13/11/2561 , Published date: 30/12/2561

Abstract

The purposes of this study were aimed at 1) studying the sermon in Bun Phawet of Wat Putthapradit, Phon Thong Sub-district, Chiang Yuen District, Maha Sarakham, 2) studying the theories of beauty according to the viewpoint of Idealism, and 3) studying the Beauty of Sermon in Bun Phawet of Wat Putthapradit, Phon Thong Sub-district, Chiang Yuen District, Maha Sarakham. The study was a qualitative research. The research tool used was an In-depth Interview and the key informants were totally twenty five people: five monks, ten management committees, and ten sermon listeners. Data analysis was by Inductive Descriptive Analysis.

The study result was found that:

The sermon in Bun Phawet of Wat Putthapradit was Isan retrospective called Intimacy and Sharing. This happened annually in the fourth month (March) as Isan belief. The event would always bring the past lives of the Lord Buddha in Vessantara, who gave away everything he owns, including his children, thereby displaying the virtue of perfect generosity, before being born as Prince Siddhattha and he would become self-enlightened as the Lord Buddha.

The theory of Idealism was the theory that paid attention importantly on mind. Idealism philosophers realized that the beauty was in mind and could be touchable with hearts; therefore, the beauty referred to as pleasure, understanding, and faith to reduce bad desires. The Beauty of Sermon in Bun Phawet according to Idealism of Wat Putthapradit was the beauty happen through the sermon in Bun

Phawet as follows; 1) understanding the context and Dhamma puzzle connoted in Vessantara Jataka that had been improving people's lives ever since in line with Dhamma and merit making, 2) showing the beauty of language usage through internal and external rhyme, and rhetoric appropriately and properly, and 3) being pleased with the rhythm and melody of the sermon.

Keywords: Beauty, Bun Phawet, Sermon.

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือว่ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ต่างๆ ซึ่งมุ่งสอนสัตว์โลกให้ดำเนินตนอยู่ในวิถีของการไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการชำระจิตใจของตนให้ผ่องใส เมื่อพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทในสังคมมากเท่าไร ย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมมากขึ้นเท่านั้น นั่นเป็นการเพิ่มจริยธรรมทางสังคมที่ทรงคุณค่า เพราะจริยธรรมนั้นคือธรรมที่เป็นข้อ ประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม เป็นข้อวัตรปฏิบัติในการดำเนินชีวิตโดยวิถีทางที่จะทำให้ความเป็นไปตามธรรมตาแห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติ บังเกิดเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ให้มากที่สุดหรือการดำเนินชีวิตด้วยความรู้เท่าทัน ธรรมตาของธรรมชาติโดยประพฤติดุปฏิบัติในทางที่จะผลักดันและสร้างสรรค์สร้างเหตุปัจจัยต่างๆ ให้เป็นไปอย่างก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่มนุษย์ อันเป็นหลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางการประพฤติที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม และนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าความสุขและความสำเร็จสูงสุดในชีวิต เมื่อพระพุทธศาสนาโดยการนำของพระสงฆ์ได้เกี่ยวข้องกับสังคมมากเท่าไร ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมมากขึ้นเท่านั้น โดยที่พระสงฆ์แต่ละรูปต่างมีรูปแบบในการเผยแผ่หลักการทางพระพุทธศาสนาที่ยึดหลักของพระพุทธเจ้าทั้งในรูปของหลักการในการเผยแผ่ จุดประสงค์ในการเผยแผ่ รวมถึงกลวิธีในการอธิบายหลักธรรม และนั่นเองที่ก่อให้เกิดธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาขึ้นมา เป็นกุศโลบายในการโน้มน้าวให้บุคคลในสังคมเข้าหาธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องกล่อมเกลาคจิตใจ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสานของประเทศไทยนั้น ได้มีจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของสังคม เรียกว่า ฮีต 12 และยังมีข้อกรณีกิจที่สนับสนุนหรือเสริมฮีต 12 เรียกว่า คอง 14 บุญพะเหวด หรือบุญประเพณีเทศน์มหาชาติ เป็นงานบุญประเพณีอีกงานหนึ่งประจำเดือน 4 ของชาวอีสาน เป็นการทำบุญเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระชาติๆ หนึ่งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการบำเพ็ญบารมีครั้งยิ่งใหญ่ของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า คือครั้งอุบัติเป็นพระเวสสันดรหากจะว่าไปแล้วบุญพะเหวดนี้

ในการเทศน์พระเวทนั้นสิ่งที่ยังไม่รู้อย่างชัดเจน คือ 1) ความงามด้านเนื้อหาและปริศนาธรรมที่ต้องการถ่ายทอดออกมาในการแต่งที่ถูกสื่อออกมาในการเทศน์ 2) ความงามด้านภาษา และอักขระที่นำมาแต่งเป็นบทหรือกลอนที่ไพเราะเสนาะหูผู้ที่ได้รับฟัง 3) ความงามด้านท่วงทำนองที่ทำให้ผู้รับฟังเกิดความพึงพอใจ เกิดความงดงามขึ้นในจิตใจที่แฝงอยู่ในการเทศน์พระเวทของวัดพุทธประดิษฐ์ จึงทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจะถึงทุกวันนี้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่องการศึกษาความงามการเทศน์ในประเพณีบุญพระเวทของวัดพุทธประดิษฐ์ เพื่อการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีความงามของการเทศน์ ศึกษาความงามในประเพณีบุญพระเวท ของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้สอนพุทธธรรมแก่ประชาชน และเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามให้ถูกต้องเหมาะสม และเกิดคุณค่าสูงสุดต่อการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเทศน์ในประเพณีบุญพระเวทของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีความงามตามทัศนะจิตนิยม
3. เพื่อศึกษาความงามการเทศน์ในประเพณีบุญพระเวทตามทัศนะจิตนิยมของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานประเพณีบุญพระเวทของวัดพุทธประดิษฐ์ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง โดยการจำแนกออกดังนี้

2.1 พระนักเทศน์	จำนวน 5 รูป
2.2 คณะกรรมการจัดงาน	จำนวน 10 คน
2.3 ผู้ฟังเทศน์พระเวท	จำนวน 10 คน
รวมทั้งหมด	จำนวน 25 รูป/คน

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวข้องตามชื่อ วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโนน อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม

3.2 ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอข้อเสนอแนะ

3.3 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาโครงการวิจัยก่อนนำไปเก็บข้อมูล

3.4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกตไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบหาความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

3.5 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกต แบบมีส่วนร่วมที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอข้อเสนอแนะ

3.6 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือจากมหาลัษยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโนนทอง อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ในการสัมภาษณ์

2. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบปะพูดคุย แะงัดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลและบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และสนทนา กับกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มาแปลความ การตีความ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามหลัก

อุปนัยวิธี (Induction method) เพื่ออธิบายความงามของการเทศน์ผะเหวด ตามทัศนะจิตนิยม ใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ความงามด้านเนื้อหาและปริศนาธรรม
2. ความงามด้านภาษา
3. ความงามด้านจังหวะท่วงทำนอง

ผลการวิจัย

1. การเทศน์ในประเพณีบุญผะเหวดของวัดพุทธประดิษฐ์ตำบลโพหนอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า ประเพณีบุญผะเหวด หรือบุญเดือนสี่ ของชาวอีสาน เป็นหนึ่งให้ยึดถือเป็นมรดกของบรรพบุรุษที่ชาวอีสานได้สืบทอดต่อกันมา เป็นวัฒนธรรมที่สั่งสม แฝงคติความเชื่อ เรื่อง บุญ บาป ความดี ความชั่ว สิ่งที่ดีควรทำ สิ่งที่ไม่ควรทำ ศีลธรรม พุทธศาสนา ซึ่งเหล่านี้ได้ทำให้รู้สึกพอใจของชาวอีสาน เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูรู้คุณ เคารพผู้อาวุโส พระสงฆ์เป็นคนดี มีศีลธรรมส่งผลให้เกิดสังคมที่สงบสุข เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเพณี ในขณะเดียวกันชาวอีสานได้นำคติบุญผะเหวด ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิ หากบุคคลใดใจบุญสุนทาน มักได้รับการกล่าวเปรียบเปรย เหมือน พระเวสสันดร หากบุคคลใดเที่ยวขอ ก็ได้รับการเปรียบเปรยเป็น ชูชก ซึ่งหากเมื่อได้รับการเปรียบเทียบกับแบบนั้น ชาวบ้านมีทั้งดีใจ และเสียใจ และพยายามปฏิบัติตนเองให้ได้ รับการยกย่องให้เป็นตัวละครที่ดี ดังนั้นในปัจจุบัน วัดพุทธประดิษฐ์ได้เห็นความสำคัญของการเทศน์ผะเหวดซึ่งการเทศน์นั้นจะเน้นการเทศน์ เนื้อหาของการเทศน์ สติการเทศน์นั้นยังคงไว้ซึ่งความงามในการเทศน์บุญผะเหวด ทำให้ผู้มารับฟังการเทศน์ คือ อุบาสก อุบาสิกา ประชาชนทั่วไป ได้ฟังการเทศน์ ผะเหวด ฟังแล้วเกิดความผาสุกร่มเย็น จิตใจ เบิกบาน เมื่อได้รับฟังเพราะการเทศน์แบบ ร้อยแก้ว ทำให้การเทศน์ผะเหวดเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งการเทศน์ผะเหวดของวัดพุทธประดิษฐ์ โดยภาพรวมมี 2 แบบ คือ การเทศน์แบบลำผะเหวด และการเทศน์แหล่ ส่วนการเทศน์ผะเหวดอันเป็นงานประจำวัดพุทธประดิษฐ์นั้น ใช้การเทศน์แบบลำผะเหวด จุดมุ่งหมายโดยตรงของการจัดงานบุญผะเหวดก็คือ การต้องการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ ที่ดีงามของคนให้มีความเสียสละโดยเริ่มตั้งแต่การเสียสละกำลังกายช่วยเหลือเตรียมงานจนกระทั่งงานเสร็จสิ้น แม้จะมองดูว่าการเทศน์หรือการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์นั้น ชาวอีสานได้มีบทบาทนำหน้าไปมากกว่า และดูเหมือนว่าจะมีส่วนได้จากกิจกรรมดังกล่าวมากกว่าที่พระสงฆ์ดำเนินการเองเสียอีก เพราะพระสงฆ์นั้นมุ่งเน้นที่ ความงามเนื้อหาปริศนาธรรมของการเทศน์ความงามของภาษา ความงามของทำนองของการเทศน์ผะเหวด เมื่อผู้ฟังฟังตามแล้วนำไปคิดพิจารณาด้วยตนเองแล้ว จึงจะสามารถกลั่นกรองออกมาเป็นพฤติกรรมของตนเองที่อยู่ข้างในจิตใจที่ดีงามในแต่ละบุคคลได้ สร้างภาพจินตนาการนั้นเป็นภาพ

ลักษณะที่ดีต่อชุมชน มองโดยภาพรวมแล้วผู้วิจัยเห็นว่างานบุญผะเหวดของวัดพุทธประดิษฐ์ พิธีการเทศน์ผะเหวดทำให้คนได้รับรู้ความเป็นมาของตำนานบุญผะเหวด บทบาทของตัวละครแต่ละตัว รวมถึงการทราบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านโพนที่สื่อออกมาจากการเทศน์ต่างๆ ซึ่งควรอนุรักษ์และวางแผนไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

2. ทฤษฎีความงามในทัศนะจิตนิยมความงาม คือ การที่เราใช้จิตแสดงปฏิกิริยาต่อสภาพการณ์ในสิ่งแวดล้อม หรือการที่จิตประเมินค่าความงามที่มีคุณค่าตามทัศนะจิตนิยม จากทัศนะของนักปรัชญาที่ยกมาข้างต้นนั้น เริ่มจากพลาโตถึงอินมานูเอลคานท์ ในมุมมองของผู้ศึกษา อริสโตเติลได้ให้เหตุผลไว้อย่างชัดเจนมากที่สุด เพราะพูดถึงเรื่อง จิตวิญญาณ หรือการให้เหตุผลและรู้จักคิดหาเหตุผลบนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต จึงทำให้เราสามารถรู้ได้ด้วยเหตุผลทางทฤษฎี เหตุอย่างอื่น สิ่งที่ไม่ปรากฏหรือปรากฏการณ์ หรือสิ่งในตัวเอง เราไม่สามารถรู้ธรรมชาติของมันได้ กล่าวคือ จิตหรือวิญญาณ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของสิ่งทั้งหลาย แม้ว่ามนุษย์เราจะประกอบด้วยร่างกายและจิตวิญญาณ แต่ส่วนที่สำคัญเป็นตัวบ่งการร่างกาย หรือเป็นการบังคับให้ร่างกายแสดงพฤติกรรมต่างๆ เรารู้เพียงว่ามันเป็นสิ่งที่มียู่ของจิตนั่นเอง

3. ความงามการเทศน์ในประเพณีบุญผะเหวดตามทัศนะจิตนิยมของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม การเทศน์แหล่อีสานมีการพัฒนาจากสมัยเก่าก่อนใน 3 ด้าน คือ 1) ความงามด้านเนื้อหาและปริศนาธรรม ซึ่งควรอนุรักษ์และวางแผนไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่เราจะเห็นได้จากงานบุญผะเหวด เป็นศิลปะสูงใจคนเข้าสู่ศาสนา ศีลธรรม โดยอาศัยลีลา น้ำเสียง ท่วงทำนองและเนื้อหาของผู้เทศน์ที่เป็นตัวดำเนินเรื่องให้เห็นถึงลักษณะของบุคคลทั้งในด้านดีและเลว และเป็นการจรรโลงจิตใจสาธุชนให้สัมผัสถึงอรรถรสของธรรมะและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยการได้ยินได้ฟังเนื้อหาจากการเทศน์ 2) ความงามด้านภาษา มาจากบทประพันธ์ที่ประพันธ์ขึ้นโดยนักปราชญ์ แล้วนำมาเทศน์แหล่ และพัฒนามาจากบทประพันธ์ที่ประพันธ์ขึ้นเองและเทศน์เอง โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจาก 4 แหล่ง คือ อาศัยเรื่องราวจากธรรมเนียมบท เช่น พระเวสสันดรชาดก บุพกรรม โมคคัลลาน์ อาศัยเรื่องราวจากนิทานพื้นบ้าน เช่น กลองข้าวน้อยฆ่าแม่ ชีวิตจริงความงาม 3) ความงามด้านจังหวะท่วงทำนอง มีการทั้งด้านลีลาการใช้ภาษาในการเทศน์ พัฒนาการด้านกิริยาท่าทางในขณะเทศน์ พัฒนาการด้านการใช้โวหารประกอบการเทศน์ และพัฒนาการด้านการใช้น้ำเสียง ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวพระนักเทศน์และผู้รู้ให้ทัศนะว่า มีความแตกต่างไปจากสมัยเก่ามากถือว่ามีหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไปจากหลักและข้อปฏิบัติเดิม

การเทศน์ในประเพณีบุญผะเหวดตามทัศนะจิตนิยมของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม นั้นจึงมีเนื้อหาสาระ และทำให้เกิดความเคารพศรัทธาความตั้งใจของผู้ฟัง ซึ่งการเทศน์ผะเหวดของทางวัดพุทธประดิษฐ์เองก็มีความไพเราะ งดงามทั้งทางด้านภาษา และได้เนื้อหาสาระ ทำให้ผู้ฟังมีความปลื้มปิติอิ่มอกอิ่มใจ และมีความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธรูปศาสนา

ยิ่งขึ้นไปอีก และผู้วิจัยเห็นว่า ตามทัศนะผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่ปรากฏในเรื่องบุญผะเหวด หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในกลอนลำผะเหวด มีหลากหลาย ซึ่งมีคุณค่าแก่ผู้ฟังเป็นอย่างมาก บางส่วนพระภิกษุผู้เทศน์ให้สติแก่ผู้ฟัง ประกอบด้วย 1) หลักความเสียสละ 2) หลักธรรมสำหรับสามเณร 3) หลักธรรมสำหรับภรรยา 4) หลักธรรมสำหรับบุตรธิดา 5) หลักธรรมสำหรับนักปกครอง 6) หลักธรรมเพื่อประคองชีวิตให้อยู่อย่างมีความสุข และ หลักธรรมที่ปรากฏในพระคาถาพัน เพราะมีความเชื่อถ้าได้ฟังเทศนาจบ 13 กัณฑ์ 1,000 พระคาถา จะทำให้ได้เกิดในพระศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย จะทำให้ผิวพรรณ วรรณะ สวยงามสมส่วนทุกประการ ดังนั้นแล้ว จึงทำให้จิตใจของผู้ฟังเทศน์เกิดความเบิกบานซาบซึ้งเมื่อได้ฟังการเทศน์ และน้อมจิตน้อมใจเพื่อฟังอย่างตั้งใจ ทำให้ผู้ฟังพระคาถาพัน แล้วทำให้จิตใจสดชื่นแจ่มใสและมีความพร้อมและวางแผนในการใช้ชีวิตที่ดีให้แก่ตนเองและครอบครัว ต่อไป

ทัศนะความงามนั้นหลักๆ แล้วมีอยู่ 3 ทัศนะ และมีเกณฑ์การตัดสินที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง 3 ทัศนะนั้นคือ ทัศนะจิตนิยม เป็นทัศนะที่มีเกณฑ์ตัดสินความงามโดยเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของบุคคลหรือใช้ความรู้สึกของบุคคลเป็นเครื่องตัดสินความงาม มีเกณฑ์ตัดสินความงามที่ไม่ตายตัวดังนั้นการ เทศน์ผะเหวด หรือ บุญผะเหวดหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญมหาชาติ มีการทำกันเดือนใดเดือนหนึ่ง ในระหว่างออกพรรษาจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ แล้วแต่สะดวก แต่ส่วนมากนิยมทำกันในเดือน 4 สี่ บางแห่งทำในเดือน 6 หรือเดือน 7 ก็มี มีการนิมนต์พระจากวัดต่างๆ มาเทศน์ โดยจะมีฎีกาไปนิมนต์พร้อมบอกชื่อกัณฑ์ และบอกเชิญชวนชาวบ้านที่วัดนั้นตั้งอยู่มาร่วมทำบุญด้วย ซึ่งตามปกติเมื่อพระภิกษุสามเณรมาร่วมงาน ก็จะมีญาติโยมในหมู่บ้านนั้นๆ ตามมาฟังเทศน์และร่วมงานด้วยหมู่บ้านและหลายๆ หัวหน้าหรือผู้จัดงานในหมู่บ้านที่เป็นเจ้าของงาน จะบอกบุญชาวบ้านในหมู่บ้านของตน ให้รับเป็นเจ้าของกัณฑ์เทศน์กัณฑ์ใด กัณฑ์หนึ่งจนทั่วถึงกันและบอกจำนวนคาถาของแต่ละกัณฑ์ให้ทราบด้วย เพื่อเตรียมความเทียบตามจำนวนคาถาของกัณฑ์ที่คนซึ่งจำนวนคาถาของกัณฑ์ต่างๆ มี 13 กัณฑ์ 1,000 คาถาพอดี โดยมีความเชื่อว่า โบราณกล่าวไว้ว่า บุคคลใดฟังเทศน์ผะเหวดหรือมหาเวสสันดรชาดก หรือที่เรียกว่า เทศน์มหาชาติด้วยจิตใจที่เลื่อมใสและเป็นกุศล จะได้ถือกำเนิดเป็นมนุษย์ในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย ในภายภาคหน้าต่อไปอีก

เมื่อทำการศึกษาความงามการเทศน์ผะเหวดตามทัศนะจิตนิยม ของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพหนอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การเทศน์ผะเหวดเป็นความงามที่เกิดจากการที่จิตเข้าไปรับรู้จากการฟังเทศน์ แล้วพิจารณาหาความงามของการเทศน์นั้นด้วยประสบการณ์ความงามของจิตที่ได้สัมผัสไว้ เช่น การคิดมองความงามศิลปะของเรื่องราวมหาเวสสันดรชาดกที่ผูกเข้ากับความเคารพศรัทธาของผู้ที่ฟังเทศน์ มีจิตใจนอบน้อมตลอดการฟัง ทำให้เพลิดเพลินสนุกสนานไปตามเรื่องราวที่พระผู้เทศน์ขยายเนื้อความแต่ละตอนออกไป และเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดออกมาจากจินตนาการ จิตวิญญาณที่มีความศรัทธาต่อพุทธศาสนา

ส่วนการศึกษาความงามการเทศน์ผะเหวดตามทัศนะจิตนิยม ของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพหนอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม ตามทัศนะจิตนิยม สรุปได้ว่า ความงามเป็นเนื้อหาสาระของเรื่องราวพระเวสสันดรชาดกหรือพระสงฆ์ที่ชำนาญในการเทศน์ผะเหวดเอง เพราะความงามความไพเราะ คือ เรื่องราว เทคนิค ศิลปะ รายละเอียดบ้าง สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นคุณค่า แห่งความงาม เมื่อนำทัศนะของกลุ่มจิตนิยม มองว่าความงามการเทศน์ผะเหวดตามทัศนะจิตนิยม ของวัดพุทธประดิษฐ์ ตำบลโพหนอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม พบว่าเนื้อหาสาระ ความงามการเทศน์ผะเหวดตามทัศนะจิตนิยมจึงกลายเป็นความงามที่เกิดขึ้นจากขบวนการทางจิตใจถ่ายทอดผ่านการใช้น้ำเสียงและปริศนาธรรม ภาษาท่วงทำนองเสียงของแต่ละรูปที่เทศน์ มาเป็นผสมผสานได้อย่างเหมาะสมและกลมกลืนดูแล้วเกิดความศรัทธา และปลื้มปิติในจิตใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ทำการศึกษาความงามของการเทศน์ผะเหวดในทัศนะอื่น เช่น ทัศนะวัตถุนิยมหรือสัมพัทธนิยม เพื่อเป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ทัศนะในการมองความงามของการเทศน์ผะเหวดในทัศนะที่ต่างออกไป
2. ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวด โดยศึกษาถึงเจตนาวัตถุประสงค์ในการจัดประเพณีบุญผะเหวด ทั้งทางด้านหลักธรรม ความเชื่อ สังคม เพื่อให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของประเพณีบุญผะเหวด
3. ทำการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของการเทศน์ผะเหวดกับการพัฒนาสังคมอีสาน ในกรณีนี้เน้นการศึกษาเพื่อให้เห็นความสำคัญของประเพณีบุญผะเหวดที่มีผลต่อพัฒนาสังคมว่า มีผลต่อระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของคนอีสานอย่างไร เพื่อเป็นการอนุรักษ์และต่อยอดกิจกรรมการเทศน์บุญผะเหวดให้มีคุณค่าต่อสังคมอีสานให้มากที่สุด

บรรณานุกรม

- ปรีชา พิณทอง. (2534). **ประเพณีโบราณไทยอีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 7. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2531). **มหาชาติสำนวนอีสาน**. จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในมหามงคลสมัยรัชมิ่งมงคลาภิเษก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- พระมหาวัช งามธโช (พุทธโส). (2537). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย**. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

วารสารแสงอีสาน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

สีเลา เกษพรหม. (2544). **ประเพณีชีวิตคนเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ลพบุรี.

ชุกกลิ่น อุนวิจิตร. (2546). **รูปแบบและการตอบสนองบุญพระเหวด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พระมหาธวัช เขมธโช (พุทธโส). (2537). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย**. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย